

ช่างเครื่องเงินชนเผ่าลิสู บ้านห้วยจะคำน : ผู้สร้างสรรค์เครื่องประดับเงินของชนเผ่า
Lisu Silversmiths at Huay Ja Khan Village : Silver Jewelry Creator of the Tribe

ภาณุพงศ์ จงขานสิทธิธ และจัทธามาต ดอนอ่อนเบา ^{2**}
Panupong Jongchamsittho and Chuthamas Dononbao
สาขาวิชาสิ่งทอและเครื่องประดับ คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
panupong@rmutl.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “ช่างเครื่องเงินชนเผ่าลิสู บ้านห้วยจะคำน : ผู้สร้างสรรค์เครื่องประดับเงินของชนเผ่า” นำเสนอเกี่ยวกับช่างเครื่องเงินของชนเผ่าลิสู (Lisu) จำนวน 2 คน ที่อาศัยอยู่บ้านห้วยจะคำน หมู่ 9 ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ช่างเครื่องเงินเหล่านี้เป็นผู้ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากผู้คนในเมือง แต่มีความสามารถและทักษะขั้นสูงในการทำเครื่องประดับเงินให้ชนเผ่าลิสูของหมู่บ้านห้วยจะคำนได้อย่างสวยงาม ประณีต เครื่องประดับเงินเป็นสิ่งที่มีความสำคัญควบคู่กับเสื้อผ้าประจำเผ่า ช่างเครื่องเงินมักเป็นผู้ได้รับการยกย่องและเคารพนับถือจากผู้คนในชนเผ่าอย่างแพร่หลายทั้งในระดับหมู่บ้านตนเองและต่างหมู่บ้าน ในด้านความสามารถ ทักษะ และความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากมีส่วนสำคัญในการกำหนดรูปแบบเครื่องประดับเงินที่แสดงถึงอัตลักษณ์ชนเผ่าลิสูได้อย่างเด่นชัด บทความวิชาการนี้ จึงนำเสนอเนื้อหาสาระและการวิเคราะห์ ที่ครอบคลุม 4 ประเด็นหลักคือ 1) ชนเผ่าลิสูและเครื่องประดับเงินในวิถีชีวิต 2) ช่างเครื่องเงินชนเผ่าลิสู บ้านห้วยจะคำน กับบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์เครื่องประดับเงิน 3) เงินแถบและเงินบริสุทธิ์ วัสดุหลักสำคัญของช่างเครื่องเงินชนเผ่าลิสู บ้านห้วยจะคำน และ 4) รูปแบบเครื่องประดับเงินที่ผลิตโดยช่างชนเผ่าลิสู บ้านห้วยจะคำน

คำสำคัญ : ช่างเครื่องเงิน , ชนเผ่าลิสู ,บ้านห้วยจะคำน , สร้างสรรค์ , เครื่องประดับเงิน

ABSTRACT

This paper titled in “Lisu Silversmiths at Huay Ja Khan Village : Silver Jewelry Creator of the Tribe” illustrated two Lisu silversmiths residing at Huay Ja Khan Village, Village No.9, Ping Kong Sub-district, Chiang Dao District, Chiang Mai Province. These silversmiths were different from the city people in terms of their culture but owned high skills and abilities in exquisitely and delicately crafting silver jewelry to the Lisu people at Huay Ja Khan Village. In fact, silver jewelry was really important and usually used together with the tribal dresses. These silversmiths were widely praised and respected by people in the tribe at both their own village and other villages with regard to their abilities, skills and creativity as these played a crucial role in designing the silver jewelry patterns that outstandingly represented the Lisu identities. This paper therefore presented the contents and analyses covering four main aspects: 1) Lisu tribe and silver jewelry in their lifestyle, 2) Lisu silversmiths at Huay Ja Khan Village and their roles in crafting the silver jewelry, 3) silver coin

and pure silver as key materials for Lisu silversmiths at Huay Ja Khan Village, and 4) silver jewelry made by Lisu silversmiths at Huay Ja Khan Village.

Keywords: silversmith, Lisu, Huay Ja Khan, creativity, silver jewelry

บทนำ

“ช่าง” เป็นบุคคลประเภทหนึ่งที่มีคุณสมบัติและความรู้ ความสามารถ ทักษะ ที่สร้างผลงานสิ่งของ เครื่องใช้ หรือคุณประโยชน์แก่บุคคลอื่นๆ ซึ่ง ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (2554 : 5-7) อธิบาย ความหมายของ “ช่าง” คือผู้ทำกรอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้อย่างเชี่ยวชาญ ช่างเป็นผู้ชำนาญในการใช้มือหรือมีฝีมือในการสร้างงานหัตถกรรมหรือหัตถศิลป์ ประกอบด้วย 2 กลุ่มหลักคือ 1) ช่างหลวง คือช่างที่ทำงานอยู่ในวังหรือราชสำนัก ถ่ายทอดความรู้ในพระญาติ พระวงศ์ หรือเป็นข้าราชการสังกัดกรม กองต่างๆ ผลงานช่างหลวงจะสะท้อนถึงพระราชานิยมในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี และ 2) ช่างชาวบ้าน หรือช่างพื้นบ้าน คือ ช่างที่ทำงานหัตถกรรมในชุมชนหรือท้องถิ่น สร้างงานช่างในรูปแบบของเครื่องมือเครื่องใช้ ที่อยู่อาศัย และงานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ถ่ายทอดหรือสืบสานกันในแต่ละยุค ช่าง 2 กลุ่มที่กล่าวมานี้ ช่างชาวบ้านเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องหรือใกล้ชิดกับผู้คนในชุมชนมากที่สุด เนื่องจากเป็นผู้ผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ช่างทำเครื่องปั้นดินเผา ช่างทำเครื่องจักรสาน ช่างทอผ้า ช่างปั้น ช่างทำเครื่องประดับ ฯลฯ เป็นต้น

จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ ที่มีงานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น อย่างแพร่หลาย เป็นสิ่งสร้างรายได้ให้จังหวัด และได้รับการยอมรับชื่อเสียงทั้งในและต่างประเทศ ช่างพื้นบ้านจึงเป็นบุคคลสำคัญในการสร้างชิ้นงาน นอกจากช่างพื้นบ้านในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเรียกว่า “ช่างคนเมือง” แล้ว ยังมีช่างอีกกลุ่มหนึ่ง เป็นผู้ทำงานศิลปหัตถกรรมบนพื้นที่สูง ช่างเหล่านี้อาจไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากนัก เนื่องจากเป็นช่างที่ผลิตชิ้นงานรูปแบบเฉพาะให้กับผู้คนที่เป็นชนเผ่า ช่างเหล่านี้คือ “ช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู” (The Silversmiths of Lisu) เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างชิ้นงานเครื่องประดับเงินให้ชนเผ่าตนเองอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับ หรือยกย่องในความรู้ความสามารถ และทักษะขั้นสูงในสังคมชนเผ่า เนื่องจากเครื่องประดับเงินเป็นสิ่งสำคัญในการประดับร่างกายควบคู่กับชุดประจำเผ่า ช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู นับเป็นบุคคลสำคัญในหมู่บ้านที่มีส่วนทำให้เกิดรูปแบบเครื่องประดับเงินที่สวยงาม บทความวิชาการนี้ จึงนำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซูของหมู่บ้านห้วยจะค่าน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับ 1) ชนเผ่าลีซูและเครื่องประดับเงินในวิถีชีวิต 2) ช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู บ้านห้วยจะค่าน กับบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์เครื่องประดับเงิน 3) เงินแถบ (เหรียญเงินรูป) และเงินบริสุทธิ์ วัสดุหลักสำคัญของช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู บ้านห้วยจะค่าน 4) รูปแบบเครื่องประดับเงินที่ผลิตโดยช่างชนเผ่าลีซู บ้านห้วยจะค่าน สาระสำคัญของบทความวิชาการนี้ เป็นการนำเสนอความรู้และความเข้าใจในอาชีพทำเครื่องประดับเงินของช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู ในฐานะที่เป็นบุคคลหรือผู้มีวิถีชีวิตแตกต่างจากคนเมือง แต่สามารถนำความคิดสร้างสรรค์ มาสร้างชิ้นงานเครื่องประดับให้กับชนเผ่าตนเองได้อย่างสวยงาม

ชนเผ่าลีซูและเครื่องประดับเงินในวิถีชีวิต

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (2563 : 1-2) อธิบายว่า ชนเผ่าลีซู มีถิ่นอาศัยกระจายในภาคเหนือตอนบนและจังหวัดเชียงใหม่ ผู้คนทั่วไปเรียกชนเผ่านี้ว่า “ลีซอ” แต่ชนเผ่าลีซูมักเรียกตนเองว่า “ลีซู” (Lisu) ซึ่งคำนี้มีความหมายว่ากลุ่มชนที่มีขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง ในสมัยอดีตนั้น บรรพบุรุษของลีซูอาศัยอยู่ในประเทศจีน ก่อนที่จะอพยพย้ายถิ่นฐานลงมาประเทศเมียนมาร์ และอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเมื่อประมาณ 100 กว่าปี จากนั้นจึงอาศัยกระจายอยู่ในเขตภาคเหนือตอนบนจนถึงปัจจุบัน ซึ่ง Dessaint, (1980 : 9) อธิบายเพิ่มเติมว่า ภาษาลีซูจัดอยู่ในกลุ่มทิเบต-พม่า (Tibeto-Burman) เชื้อสายโลโล โดยเชื้อสายเหล่านี้ประกอบด้วยชนเผ่าอาข่า ลาหู่ และปกากะญอ ซึ่งเป็นเชื้อสายที่ค่อนข้างใหญ่ในบรรดาชนเผ่าที่อยู่ตามภูเขา เชื้อสายเหล่านี้มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ที่ทิวเขาต้าเหลียง (Taliang) ของมณฑลเสฉวน (Szechwan) ประเทศจีน แต่ปัจจุบันผู้คนเหล่านี้สามารถพบได้ตามทิศตะวันออกของชายแดนพม่าและทางทิศตะวันออกของมณฑลกุ้ยโจว (Kweichow) ในประเทศจีนเช่นกัน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แถบลีซูในแผนที่ คือถิ่นอาศัยดั้งเดิมของชนเผ่าลีซูในประเทศจีนและเมียนมาร์
ที่มา : https://legacy.joshuaproject.net/profiles/maps/m13076_bm.pdf

สำหรับชนเผ่าลีซูที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ นั้น กระบวนการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ (2559 : 24) ได้สำรวจประชากรของชนเผ่าลีซูพบว่า มีจำนวนอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ทั้งสิ้น 76 หมู่บ้าน (20,178 คน) ชนเผ่าลีซูทั้งที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดอื่นในภาคเหนือตอนบนนั้น ได้ชื่อว่าเป็นชนเผ่าที่แต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าที่มีสีสัน สดใส และหลากหลายที่สุดในบรรดาชนเผ่าในภาคเหนือตอนบน โดยเฉพาะชุดประจำเผ่าของผู้หญิงจะเป็นสิ่งแสดงความเป็นอัตลักษณ์เด่นชัดที่สุด ส่วนผู้ชายลีซูอาจแต่งกายไม่โดดเด่นเท่ากับผู้หญิง แต่ทั้งนี้ ผู้หญิงและผู้ชายจะสวมเครื่องประดับเงินควบคู่กับเสื้อผ้าอยู่เสมอ ผู้หญิงนิยมสวมเครื่องประดับเงินมากกว่าผู้ชาย ทำจากโลหะเงินแท้ เครื่องประดับเงินมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชนเผ่าลีซู ในฐานะที่ใช้ประดับตกแต่งร่างกายให้สวยงามในพิธีหรืองานสำคัญ ใช้เป็นมรดกตกทอดจากพ่อแม่สู่ลูก และใช้แสดงฐานะทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะงานสำคัญคือวันขึ้นปีใหม่ของชนเผ่าที่จัดขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ผู้หญิงและผู้ชายจะจับมือล้อมวงกันเต้นรำและร้องเพลง อย่างสนุกสนาน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความโดดเด่นในวิถีชีวิตของชนเผ่าลีซู ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 เครื่องประดับเงิน ชุดประจำเผ่า และการเต้นรำของชนเผ่าลีซู
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2562

ช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู บ้านห้วยจะค่าน กับบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์เครื่องประดับเงิน

บ้านห้วยจะค่าน หมู่ 9 เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่ในตำบลปึงโค้ง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ อยู่ห่างจากตัวเมืองศรีสะเกษไปทางทิศเหนือ เป็นระยะทางประมาณ 75 กิโลเมตร มีชนเผ่าลีซูอาศัยอยู่ประมาณ 53 หลังคาเรือน มีประชากรประมาณ 238 คน (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2559 : 42) ชนเผ่าลีซูหมู่บ้านแห่งนี้มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม งานหัตถกรรม และการทำเครื่องประดับเงิน ซึ่งเครื่องประดับเงินนับเป็นอาชีพที่สำคัญอาชีพหนึ่งของหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์นายเลอเกียรติ ชนเผ่าลีซู อายุ 48 ปี บ้านห้วยจะค่าน (สัมภาษณ์ 22 พฤศจิกายน 2562) อธิบายว่าบ้านห้วยจะค่าน ก่อตั้งเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2538 และชนเผ่าลีซูในหมู่บ้าน เป็นผู้ที่อพยพมาจากอำเภอมกนัง และอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ แล้วอาศัยต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและงานหัตถกรรมพื้นบ้าน อีกส่วนหนึ่งประกอบอาชีพทำเครื่องประดับเงิน ช่างเครื่องเงินของชนเผ่าลีซูได้รับการยกย่องและเป็นบุคคลสำคัญในหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นผู้ที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างสรรค์ชิ้นงานเครื่องประดับเงินให้ผู้คนที่เป็นชนเผ่าลีซูในหมู่บ้านตนเองและลีซูต่างหมู่บ้าน หรือแม้กระทั่งผู้คนต่างชนเผ่า ความสามารถด้านทักษะการทำเครื่องเงินของชนเผ่าลีซูหมู่บ้านห้วยจะค่าน ได้ปรากฏผลเชิงประจักษ์อย่างแพร่หลาย สอดคล้องกับคำอธิบายของ Campbell (1981 :180-198) ที่อธิบายว่าช่างเครื่องเงินของชนเผ่าถือเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ในเชิงบุคคลและเชิงธุรกิจ เช่น ทำหน้าที่ให้คำแนะนำเรื่องราวต่างๆ เป็นแหล่งข้อมูลบอกเล่าเรื่องราวของหมู่บ้าน ที่บ้านของช่างเครื่องเงินเป็นศูนย์กลางของชนเผ่า เพื่อมาแลกเปลี่ยนข้อมูล ซื้อขายสินค้า เป็นการกลมกลืนชนเผ่าต่างๆ ให้สื่อสารเข้าใจกันได้ เพราะช่างเครื่องเงินต้องติดต่อกับชนเผ่าอื่นๆ ทำให้มีอิทธิพลต่อลวดลายบนเครื่องประดับเงิน หรืออาจแนะนำให้เปลี่ยนแปลงรูปแบบเครื่องประดับเงิน ช่างเครื่องเงินเหล่านี้ ถือว่าเป็นผู้นำแฟชั่นของเครื่องประดับเงินของชนเผ่า ชนเผ่าต่างๆ ส่วนใหญ่ได้จ้างให้ช่างเครื่องเงินประจำหมู่บ้านของตนเอง เป็นผู้ผลิตให้ แต่ในกรณีที่บ้านหมู่บ้านมีช่างเครื่องเงินความสามารถสูง 1-2 คน หรือบางหมู่บ้านไม่มีช่างเครื่องเงินเลย ทำให้การผลิตเครื่องประดับเงินไม่เพียงพอต่อความต้องการ ส่งผลให้ชนเผ่าต้องไปหาซื้อเครื่องประดับเงินจากต่างหมู่บ้านมาสวมใส่ หรือบางกรณีอาจมีพ่อค้าที่เป็นชนเผ่าเดียวกันแต่อาศัยอยู่ต่างหมู่บ้าน หรือพ่อค้าต่างชนเผ่า นำมาขายให้ในหมู่บ้าน สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้รูปแบบเครื่องประดับเงินมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

เงินแถบและเงินบริสุทธิ วัสดุหลักสำคัญของช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู บ้านห้วยจะค่าน

วัสดุในการนำมาสร้างสรรค์และทำชิ้นงานเครื่องประดับของช่างเครื่องเงินบ้านห้วยจะค่านตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันคือ “เงินแถบ” หรือ “เหรียญเงินรูปี (Rupee)” มีลักษณะเป็นเหรียญกลมผิวแบน คล้ายกับเงินเหรียญของคนเมืองที่ใช้ทั่วไปในปัจจุบันนี้ แล้วนำมาหลอมรวมกับเงินบริสุทธิ 100 เปอร์เซ็นต์ โดยที่เงินบริสุทธิสามารถหาซื้อได้ในท้องตลาดทั่วไป มีลักษณะเป็นเม็ดกลมตัน คล้ายหัวเข็มหมุด ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3-5 มิลลิเมตร เงินแถบนั้นเป็นสิ่งสำคัญต่อวิถีชีวิตของชนเผ่าทุกเผ่าตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซูนิยมใช้เป็นวัสดุหลักในการหลอมและขึ้นรูปเป็นชิ้นงานเครื่องประดับ เป็นเหรียญที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3 เซนติเมตร หนาประมาณ 2 มิลลิเมตร เหรียญเงินรูปี (Rupee) เป็นสกุลเงินของประเทศอินเดีย ในสมัยอดีตที่เคยเป็นเมืองขึ้นของประเทศไทย เงินแถบเป็นที่มาและจุดเริ่มต้น ของการใช้โลหะเงินของชนเผ่าต่างๆ รวมถึงชนเผ่าลีซู ซึ่ง Campbell (1981 :180-198) อธิบายต่อไปว่า ในอดีตนั้นเหรียญเงินรูปีเคยเป็นเงินตราสำคัญที่เคยใช้แลกเปลี่ยนสินค้าในประเทศอินเดียและเมียนมาร์ สมัยที่เคยถูกปกครองหรืออยู่ภายใต้อาณานิคมของประเทศไทย โดยได้มาจากพ่อค้าเร่ของทั้ง 2 ประเทศ ที่มีการค้าขายในประเทศเมียนมาร์ ลาว และเวียดนาม ประเทศเหล่านี้โดยเฉพาะแถบชายแดนมีชนเผ่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเกิดการติดต่อค้าขายกันระหว่างพ่อค้าเร่กับชนเผ่า เมื่อมีการค้าขายมากขึ้น ส่งผลให้ชนเผ่ามีเหรียญเหล่านี้เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ชนเผ่านำเหรียญเงินส่วนหนึ่งเก็บรักษาไว้เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตในเวลาที่ต้องอพยพย้ายถิ่น และอีกส่วนหนึ่งเป็นมรดกตกทอดให้ลูกหลาน เหรียญเงินรูปี นอกจากเป็นสิ่งสำคัญในการทำเครื่องประดับเงินแล้ว ยังเป็นสิ่งบ่งชี้ฐานะของชนเผ่าอีกด้วย โดยผู้มีฐานะดีจะมีเหรียญเงินรูปีจำนวนมาก เหรียญเงินรูปีหากมองดูด้านหน้าและด้านหลัง เป็นลวดลายนูนต่ำรูปเรือเกวี่ รูปดอกไม้ รูปกษัตริย์และรูปราชินีของประเทศไทย ซึ่งเป็นการบ่งชี้แหล่งที่มาของเหรียญเงิน เงินรูปีนอกจากมีการใช้แพร่หลายในกลุ่มชนเผ่าแล้ว ยังแพร่หลายในระบบเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของคนในล้านนาอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิชาการของ อภิรัฐ คำวัง (2556 : 24-36) ที่ระบุว่า การยอมรับและใช้เหรียญเงินรูปีอินเดียของชาวล้านนาเป็นผลสืบเนื่องมาจากการค้าขายกับกลุ่มชนเผ่าต่างๆ จากพม่าและแถบชายแดน เหรียญเงินรูปีเป็นสิ่งที่ชาวล้านนานิยมนำมาทำเครื่องเงินมากกว่าสะสมเป็นเงินตรา ส่วนกลุ่มชนเผ่าบนพื้นที่สูงนำมาร้อยเป็นเครื่องประดับ โดยให้ช่างเครื่องเงินนำไปหลอมทำเครื่องประดับต่างๆ เช่น ต่างหู สร้อยแหวน กำไล เข็มขัด ฯลฯ (ดังภาพที่ 3) ช่างเครื่องเงินของหมู่บ้านห้วยจะค่าน ที่มีความสามารถและทักษะขั้นสูง ได้รับการยอมรับเรื่องความสามารถในการทำเครื่องประดับเงินของหมู่บ้าน พบว่ามีจำนวน 2 คนคือ

ภาพที่ 3 เงินบริสุทธิและเงินแถบ (เหรียญเงินรูปี) ซึ่งเป็นวัสดุสำคัญของช่างเครื่องเงิน

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน วันที่ 30 พฤศจิกายน 2563

1) นายยิ่ง สิ้นเช่า อายุ 66 ปี อยู่บ้านเลขที่ 192 / 14 เป็นช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู ที่มีประสบการณ์การทำงานประมาณ 25 ปี ได้อธิบายว่า ในอดีตมีอาชีพเป็นเกษตรกร ปลูกข้าว และพืชไร่ เมื่อว่างเว้นจากฤดูกาลเกษตร จะทำอาชีพเครื่องเงินเพื่อเป็นรายได้จุนเจือครอบครัว และเมื่อทำอาชีพนี้เป็นระยะเวลาานาน จึงเกิดความรู้สึกว่าอาชีพทำเครื่องเงินมีรายได้สูงกว่าการทำเกษตรกรรม จึงมีความชอบในอาชีพนี้ ในอดีตขณะตนเองอายุ 40 ปี ได้มีโอกาสเข้าฝึกงานการทำเครื่องเงินในโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเวลาหลายปี หลังจากนั้นได้ออกจากงานของโครงการ มาทำอาชีพเครื่องประดับด้วยตนเองต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2563) (ดังภาพที่ 4) โดยโลหะเงินที่ใช้ทำเครื่องประดับเงินนั้นมีความบริสุทธิ์ประมาณ 98 เปอร์เซ็นต์ ความบริสุทธิ์ของเนื้อเงินนี้เกิดจากการนำเนื้อโลหะเงินที่มีความบริสุทธิ์ มาหลอมผสมกับเนื้อเงินแถบ หรืออาจมีโลหะทองแดงเป็นส่วนผสมเล็กน้อย เนื่องด้วยเหตุผล 2 ประการคือ 1) เนื้อโลหะเงินที่บริสุทธิ์มีความอ่อนตัวมาก หากนำมาทำตัวเรือนเครื่องประดับ จะเกิดความอ่อนตัวมากและทำให้โครงสร้างไม่แข็งแรง และ 2) เป็นการลดต้นทุนและประหยัดเนื้อโลหะเงิน เนื่องจากโลหะเงินมีราคาที่แปรผันตามราคาทองคำ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์และสังเกตการทำเครื่องประดับเงินของนายยิ่ง พบว่าอาศัยอยู่ในบ้านไม้ 2 ชั้น ด้านหน้าบ้านทำเป็นเพิงชั้นเดียวสำหรับเป็นพื้นที่การทำงาน บรรยากาศรอบบ้านเงียบสงบเอื้อต่อการทำงาน และมีเครื่องมือ อุปกรณ์ ที่จำเป็นในการทำงานจำนวนหนึ่ง เน้นการทำด้วยมือ (Hand Made) มีเครื่องจักรช่วยในการผลิตเพียงบางชนิดเท่านั้น ในขณะที่ทำงานขึ้นรูปเครื่องประดับเงินนั้น ไม่มีการร่างแบบเครื่องประดับเงินบนแผ่นกระดาษ แต่สามารถทำชิ้นงานเครื่องประดับเงินได้ครบทุกขั้นตอน มีความสวยงาม ประณีต ทั้งเรื่องของขนาดสัดส่วน การประกอบชิ้นส่วน และการตกแต่งพื้นผิว โดยเฉพาะห่วงคอเงินของชนเผ่าลีซุนั้น เป็นชิ้นงานที่มีน้ำหนักและรายละเอียดมาก ทั้งชิ้นส่วนและลวดลาย แสดงถึงทักษะขั้นสูงในการประกอบและตอกลวดลาย ห่วงคอเงินเป็นรูปแบบเครื่องประดับเงินที่แสดงความเป็นอัตลักษณ์ของชนเผ่าลีซูได้อย่างเด่นชัด อีกทั้งยังเป็นผลลัพธ์หรือตัวชี้วัดของการใช้ความคิดสร้างสรรค์ผนวกกับจินตนาการที่มีอยู่ในตัวเอง การทำเครื่องประดับเงินของนายยิ่งนั้น ส่วนใหญ่เพื่อจำหน่ายให้กับชนเผ่าลีซูในหมู่บ้านตนเองและต่างหมู่บ้าน

ภาพที่ 4 ผู้เขียนสัมภาษณ์นายยิ่ง สิ้นเช่า ช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู อายุ 66 ปี
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน วันที่ 27 กรกฎาคม 2563

2) นางกาญจนา สิ้นเช่า อายุ 42 ปี อยู่บ้านเลขที่ 192 / 44 เป็นช่างเครื่องเงินผู้หญิงชนเผ่าลีซู ที่มีประสบการณ์การทำงานประมาณ 30 ปี ได้อธิบายว่าตนเองเป็นหลานสาวของนายยั้ง สิ้นเช่า ประกอบอาชีพเกษตรกรรมควบคู่กับอาชีพเครื่องประดับเงิน นอกจากนี้ยังใช้เวลาว่างเว้นจากการทำเกษตรกรรมมาทำเครื่องประดับเงิน ในอดีตตนเองได้มีโอกาสเรียนรู้การทำเครื่องประดับเงินที่พระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีครูที่เป็นคนเมือง มาเป็นครูสอนและถ่ายทอดความรู้ทักษะให้แล้วเกิดความชำนาญในระดับหนึ่ง จากนั้นจึงรับงานทำเครื่องประดับเงินด้วยตนเอง (สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2563) สำหรับโลหะเงินที่นำมาใช้ทำชิ้นงานเครื่องประดับนั้น ยังคงใช้เนื้อโลหะเงินบริสุทธิ์ ผสมกับเงินแถบเช่นกัน ทำให้ได้เนื้อโลหะเงินที่มีความบริสุทธิ์ประมาณ 95 เปอร์เซ็นต์ การทำเครื่องประดับเงินเน้นรูปแบบเครื่องประดับเงินของชนเผ่าลีซูเป็นหลัก อาจมีรูปแบบของชนเผ่าอื่นบ้างแต่ไม่มากนัก นางกาญจนา ยังอธิบายเรื่องการรับจ้างทำเครื่องประดับเงินว่า เป็นช่างที่ทำหน้าที่รับจ้างเฉพาะค่าแรงเพียงอย่างเดียว เนื่องจากไม่มีเงินทุนจำนวนมากในการซื้อโลหะเงินเก็บไว้ โดยผู้ว่าจ้างต้องนำโลหะเงินมาให้ตนเอง และจะคิดค่าแรงเป็นแบบจ้างเหมา หรือตามที่ตกลงกันระหว่างผู้ว่าจ้าง เครื่องประดับเงินของชนเผ่าลีซู 1 ชุดนั้น โดยเฉพาะชุดที่มีชิ้นส่วนประกอบกันหลายชิ้นนั้น อาจมีจำนวนเปอร์เซ็นต์ความบริสุทธิ์ของเนื้อโลหะเงินต่างกันด้วย เนื่องจากเป็นบางชิ้นส่วนทำหน้าที่เป็นส่วนรับน้ำหนัก อาจต้องใช้เนื้อเงินที่ค่อนข้างแข็งหรือมีความบริสุทธิ์น้อย บางชิ้นส่วนทำหน้าที่เป็นส่วนตกแต่งซึ่งต้องเน้นความสวยงาม อาจต้องใช้เนื้อเงินที่มีความบริสุทธิ์ค่อนข้างมาก การทำชิ้นงานเครื่องประดับเงินของชนเผ่าลีซู จำเป็นต้องใช้ทักษะ ความสามารถ สมาธิ และการใช้สายตาเป็นองค์ประกอบสำคัญ เนื่องจากเครื่องประดับเงินชนเผ่าลีซูบางชิ้นส่วนเป็นสิ่งที่มีความละเอียดถึงเล็กมาก การทำเครื่องเงิน จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์และสังเกตการทำเครื่องประดับเงินของนางกาญจนา พบว่าอาศัยอยู่ภายในบ้านไม้ชั้นเดียว ด้านหน้าบ้านได้กั้นพื้นที่ส่วนหนึ่งทำเป็นส่วนปฏิบัติงาน มีเครื่องมือ อุปกรณ์ ที่จำเป็นในการทำงานจำนวนหนึ่ง เน้นการทำด้วยมือ (Hand Made) มีเครื่องจักรเพียงบางชนิดเท่านั้นที่จำเป็นในขั้นตอนของการเตรียมวัสดุ (เนื้อเงิน) ในการทำงานชิ้นรูปเครื่องประดับเงินนั้น ไม่มีการร่างแบบหรือออกแบบเครื่องประดับเงินบนแผ่นกระดาษเช่นเดียวกับนายยั้ง เป็นช่างเครื่องเงินผู้หญิงที่ทำเครื่องประดับเงินได้ครบทุกขั้นตอน มีความสวยงาม ประณีต ทั้งเรื่องของขนาดสัดส่วน การประกอบชิ้นส่วน และการตกแต่งพื้นผิว โดยเฉพาะลูกกระดิ่งเงินที่ใช้ประดับเสื้อผ้าประจำเผ่าและเข็มขัดของชนเผ่าลีซูนั้น เป็นชิ้นงานที่มีความละเอียด และต้องทำให้เกิดเสียงดัง ลูกกระดิ่งเงินนี้เป็นชิ้นส่วนเครื่องประดับเงินอีกชนิดหนึ่งที่แสดงความเป็นอัตลักษณ์ของชนเผ่าลีซูได้อย่างเด่นชัดนอกเหนือจากสร้อยคอ แสดงถึงการใช้ความคิดสร้างสรรค์ผนวกกับจินตนาการที่มีอยู่ในตัวเองควบคู่กับทักษะการปฏิบัติ

นอกจากนี้แล้ว ยังเป็นช่างเครื่องเงินที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการวางแผนทำงาน เทคนิควิธีการ และการแก้ปัญหา ในการทำชิ้นงานเครื่องประดับเงินได้ปริมาณมากภายในระยะเวลาอันสั้น โดยเฉพาะการทำลูกกระดิ่งเงินนั้น ผู้เขียนได้สังเกตการเชื่อมประกอบชิ้นส่วนโดยใช้ความร้อน พบว่าใช้เทคนิคการเชื่อมประกอบชิ้นส่วนได้คราวละหลายชิ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงทักษะในการวางแผนการทำงาน ทักษะขั้นสูง และเทคนิคการทำงานให้รวดเร็วอย่างเป็นระบบขั้นตอน การทำเครื่องประดับเงินของนางกาญจนา ส่วนใหญ่เพื่อจำหน่ายให้กับชนเผ่าลีซูในหมู่บ้านตนเองและต่างหมู่บ้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทั้งในเชิงพาณิชย์และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเรื่องของความเป็นพวกพ้อง เช่นกัน ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ผู้เขียนสัมภาษณ์นางกาญจนา สิ้นเช้า ช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู อายุ 42 ปี
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน วันที่ 27 กรกฎาคม 2563

รูปแบบเครื่องประดับเงินที่ผลิตโดยช่างชนเผ่าลีซู บ้านห้วยจะคำน

เครื่องประดับเงินของชนเผ่าลีซู บ้านห้วยจะคำน เป็นรูปแบบที่ไม่นิยมการประดับอัญมณีบนตัวเรือน แต่จะเน้นคุณค่าของความเป็นโลหะเงิน (ดังภาพที่ 6) รูปแบบที่โดดเด่นมีดังนี้คือ

1. **ห่วงคอ** เป็นห่วงคอที่ใช้สวมกับคอด้านหน้า ช่างเครื่องเงินต้องสามารถคำนวณน้ำหนักและขนาดสัดส่วนที่เหมาะสมกับสรีระวิทยา (Ergonomic) ของผู้สวมใส่ เป็นลำดับแรก
2. **สร้อยประดับหลัง** มีลักษณะเป็นพวงระย้า ช่างเครื่องเงินต้องใช้จินตนาการตามความเชื่อของตนเอง มีการคำนวณขนาดความยาวของสร้อยให้เหมาะสมกับแผ่นหลัง
3. **เข็มขัด** เป็นเข็มขัดใช้คาดเอวของผู้หญิงลีซู เครื่องประดับชิ้นนี้มีชิ้นส่วนขนาดเล็กประกอบกันเป็นจำนวนมากคือ ห่วงกลม และรูปดอกไม้ ช่างเครื่องเงินต้องใช้ความละเอียด ประณีตในการร้อยห่วงกลมที่มีจำนวนมาก
4. **กำไลข้อมือ** เป็นกำไลข้อมือของผู้หญิงลีซู เครื่องประดับชิ้นนี้เป็นลักษณะของกำไลก้านเปิด เน้นความสวยงามของลวดลายบนตัว (Base Relief) บนตัวเรือน ดังนั้นช่างเครื่องเงินต้องมี ทักษะในการใช้เครื่องมือตอกลวดลายให้มีความคมชัดและลงตัว

ภาพที่ 6 รูปแบบเครื่องประดับเงินที่ผลิตโดยช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู บ้านห้วยจะค่าน
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน วันที่ 27 กรกฎาคม 2563

ช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู บ้านห้วยจะค่าน ถึงแม้เป็นกลุ่มคนส่วนน้อยในสังคมชนเผ่าลีซู แต่เป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องในด้านความสามารถและทักษะการทำเครื่องประดับเงินสำหรับประดับตกแต่งร่างกายควบคู่กับเสื้อผ้าประจำเผ่าชนเผ่าลีซู ผู้เขียนได้วิเคราะห์ ช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู บ้านห้วยจะค่าน อำเภอเชียงดาว ในประเด็นต่อไปนี้คือ

1. ช่างเครื่องเงิน เป็นผู้มืบทบาทสำคัญของชุมชนชนเผ่าลีซู ในฐานะผู้สร้างสรรค์และกำหนดรูปแบบชิ้นงานเครื่องประดับเงินให้กับผู้คนในชนเผ่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ช่างเครื่องเงินจำเป็นต้องมีความคิดสร้างสรรค์จินตนาการ ทางด้านศิลปะและการออกแบบ เป็นพื้นฐานสำคัญ
2. ผู้คนของชนเผ่าลีซูบ้านห้วยจะค่าน มักให้การยกย่องและเคารพนับถือช่างเครื่องเงิน ด้านความสามารถและทักษะขั้นสูงในการทำเครื่องประดับเงิน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแบบปฐมภูมิ (Primary Relationship) ระหว่างบุคคล 2 คน
3. สถานะของช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู คือเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้สวมใส่เครื่องประดับเงิน ควบคู่กัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญ (Social Role) ของบุคคลในสังคมชนเผ่าลีซู
4. ช่างเครื่องเงินมีการรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของเครื่องประดับเงินของชนเผ่าลีซู ในฐานะเป็นทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ (Tangible Cultural) ที่สำคัญของหมู่บ้านห้วยจะค่าน
5. ช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู ใช้เครื่องประดับเงินเป็นตัวกลางติดต่อ สื่อสาร ซื้อขาย หรือบอกเล่าเรื่องราวของหมู่บ้านให้กับผู้คนในชนเผ่าลีซูในหมู่บ้านห้วยจะค่านและต่างหมู่บ้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันหรือสัมพันธ์กันทั้งในเชิงเศรษฐกิจและเชิงจิตใจ
6. ช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู ต้องใช้ความเพียรพยายาม ความประณีต สายตา สมาธิ ในการทำชิ้นงานเครื่องประดับเงินให้มีรูปแบบเฉพาะ เพื่อแสดงอัตลักษณ์หรือตัวตนของชนเผ่าลีซูให้มีความเด่นชัดมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการเป็นพวกพ้องเดียวกัน

7. ช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู ทำชิ้นงานเครื่องประดับเงินที่เน้นการทำด้วยมือ (Hand Made) สิ่งเหล่านี้ย่อมสะท้อนให้เห็นคุณค่าความเป็นงานหัตถกรรมท้องถิ่นในสังคมหรือวิถีชีวิตของชนเผ่าลีซู

ช่างเครื่องเงินของชนเผ่าลีซู บ้านห้วยจะค่าน จึงนับเป็นบุคคลสำคัญในฐานะที่เป็นผู้สร้างสรรค์ และผู้ผลิตสิ่งสวยงามตกแต่งร่างกายควบคู่กับเสื้อผ้าประจำเผ่า ผู้เขียนจึงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับช่างเครื่องเงินบ้านห้วยจะค่าน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้ คือ

1. ช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู บ้านห้วยจะค่าน มีจำนวนน้อย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการถ่ายทอดความรู้และผู้สืบทอดความรู้การทำเครื่องประดับเงินอย่างเป็นรูปธรรม ให้เกิดเป็นองค์ความรู้ที่แพร่หลาย และให้ความสำคัญในฐานะเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นสำคัญ

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสำรวจและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซูของหมู่บ้านห้วยจะค่าน ในลักษณะของมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วจัดทำเป็นฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อออนไลน์ทางศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้นและประโยชน์เชิงวิชาการ

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริม สนับสนุนช่างเครื่องเงินลีซูหมู่บ้านห้วยจะค่าน และหมู่บ้านอื่น ให้เป็นกลุ่มช่างในท้องถิ่นหรือชุมชน เพื่อยกระดับให้เป็นครูช่างหัตถกรรมหรือครูภูมิปัญญาของประเทศ

4. ความคิดสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญในวิถีสังคมชนเผ่าลีซูในปัจจุบัน ดังนั้นอาจนำรูปแบบการสร้างสร้อยงานเครื่องประดับเงินของชนเผ่าลีซู ไปประยุกต์ใช้กับงานหัตถกรรมรูปแบบอื่น

บทสรุป ช่างเครื่องเงินบ้านห้วยจะค่าน

ช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู บ้านห้วยจะค่าน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ คือนายยิ่ง สิ้นเข้า และนางกาญจนา สิ้นเข้า เป็นเพียงกลุ่มคนส่วนน้อยในหมู่บ้าน แต่เป็นผู้มีความสามารถทางงานช่างหัตถกรรม ได้รับการยอมรับด้านความสามารถและชื่อเสียง จากผู้คนในสังคมชนเผ่าลีซู ทั้งในระดับหมู่บ้านตนเองและต่างหมู่บ้าน เป็นบุคคลที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากการฝึกอาชีพในพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ มีความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ทางด้านศิลปะและการออกแบบ สามารถทำชิ้นงานเครื่องประดับเงินที่มีอัตลักษณ์ของชนเผ่าลีซู ได้อย่างเด่นชัด สวยงาม และประณีต วัสดุหลักที่ใช้ทำเครื่องประดับเงิน คือโลหะเงินที่มีความบริสุทธิ์ประมาณ 95 เปอร์เซ็นต์ ผสมกับเหรียญเงินแถบ หรือเงินรูปปี รูปแบบเครื่องประดับเงินที่ช่างเครื่องเงินนิยมทำคือห่วงคอ สร้อยประดับหลัง เข็มขัด และกำไลข้อมือ ช่างเครื่องเงินเป็นบุคคลสำคัญในหมู่บ้าน ในฐานะที่เป็นตัวกลางติดต่อ สื่อสาร และบอกเล่าเรื่องราวของหมู่บ้านห้วยจะค่าน เป็นผู้กำหนดรูปแบบเครื่องประดับเงินให้กับชนเผ่าลีซู วิถีชีวิตของช่างเครื่องเงินมีความผูกพันหรือสัมพันธ์กับผู้คนในหมู่บ้านทั้งในเชิงเศรษฐกิจและเชิงจิตใจ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง ประจำปี 2559 .

กรุงเทพฯ : มปป.

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ. (2563) เอกลักษณ์ ศิลปะบนผืนผ้า ชนเผ่าลีซู. สืบค้นเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2563, จาก www.sacict.or.th/th/detail/2018-09-14

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ. (2554). การแบ่งประเภทช่างศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน. สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2563, จาก www.elibrary.sacict.net

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 “วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวิตคนเชิงสังคมล้านนาในสังคมวิถีใหม่”
วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2564 ณ วิทยาลัยสงฆ์สาปูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อภิรัฐ คำวัง. (2556). “เงินรูปีอินเดียในประวัติศาสตร์ล้านนา”. วารสารสังคมศาสตร์.มหาวิทยาลัยนเรศวร. 9(1),
1-6.

Campbell, Margaret. (1981). *From the Hands of the Hills*. Hong Kong :Toppan Printing.

Dessaint, A.Y. (1980) *Minorities of S.W. China*. New Haven : H.R.A.F Press.

https://legacy.joshuaproject.net/profiles/maps/m13076_bm.pdf

สัมภาษณ์

กาญจนา สิ้นเช้า. (27 กรกฎาคม 2563).ช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู บ้านห้วยจะคำน.สัมภาษณ์.

ยิ่ง สิ้นเช้า. (27 กรกฎาคม 2563). ช่างเครื่องเงินชนเผ่าลีซู บ้านห้วยจะคำน.สัมภาษณ์.

เล เลาयीป่า. (22 พฤศจิกายน 2562). ชนเผ่าลีซู บ้านห้วยจะคำน.สัมภาษณ์